

Meža nozares produkcijas importa «apturēšana» no Krievijas un Baltkrievijas mainīs koksnes produkcijas tirgu ne tikai Eiropā, bet arī Latvijā, saasinās konkurences cīņu starp dažādiem tās patērētājiem un, ja nesaruks patēriņš, tad, visticamāk, šīs nozares produktu cenas pieaugs

Tādu iespējamo nākotnes scenāriju iezīmē Latvijas lielākās eksporta ienākumus ģenerējošās nozares organizāciju vadītāji un uzņēmēji. **Jārēķinās, ka 2021. gadā meža nozares eksporta ienākumu apmērs sasniedz 3,65 miljardus eiro un šo ienākumu radīšanā sava loma pienākas arī importam, pie kam pēc naudas apjoma Baltkrievija ar 283,67 milj. eiro ir līderis, kamēr Krievija ar 171.56 milj. eiro ir trešajā pozīcijā aiz Lietuvas.**

Būtiskākā ietekmes pozīcija ir skujkoku zāģmateriāli, kuri no Baltkrievijas 2021. gadā importēti 750.4 tūkst. m³ apmērā, bet 2020. gadā – 613.1 tūkst. m³, savukārt no Krievijas pērn ievesti 352.4 tūkst. m³, bet 2020. gadā 228.4 tūkst. m³. Kopumā abas valstis no kopējā skujkoku zāģmateriālu 1,49 milj. m³ importa ir devušas vairāk nekā 1 milj. m³ jeb nedaudz vairāk par 72%. Saplāksni no Krievijas pērn importēti 57.9 tūkst. m³ apmērā (teju 53% no kopējā šī produkta importa apjom), kas gan ir mazāk, nekā 2020. gadā, kad tā apmērs bija vēl lielāks - 65.1 tūkst. m³. Kā vēl viens būtisks importa produkts ir koksnes šķelda, kuru izmanto arī siltuma ražošanā. Jāņem vērā, ka Latvija 2021. gadā ir eksportējusi 256 tūkst. m³ splāksņa un teju 3,7 milj. m³ zāģmateriālu, teju 1,9 milj. t šķeldas un 2,5 milj. t kokskaidu granulu.

Pāragri rēķināt

«Pašlaik ir pāragri vērtēt situāciju, kāda varētu rasties izslēdzot no spēles Krievijas un Baltkrievijas izcelsmes meža nozares produktus,» ar secinājumiem nesteigties iesaka Latvijas Kokrūpniecības federācijas izpilddirektors Kristaps Klauss. Viņš norāda, ka pašlaik vairāk valda emocijas. «Meža nozares uzņēmumi jau ziedojuši milzīgas summas Ukrainas atbalstam — vienu miljonu eiro — SIA Gaujas koks, vairākas kompānijas 0,5 līdz 0,1 milj. eiro, a/s Latvijas Finieris un RSEZ SIA Verems par katru Latvijā nopirkto finierkluču m³ ziedos 5 eiro, un atbalstīs Ukrainu arī visādos citādos veidos,» tā K. Klauss. Viņš nenoliedz, ka Latvijas meža nozare un kopumā visi patērētāji Eiropā agrāk vai vēlāk izjutīs Krievijas un Baltkrievijas meža nozares produkcijas. «Uzņēmējiem būs jāmeklē citi piegādātāji, tai specifiskajai produkcijai, kuru Latvijā neražo, piemēram, skujkoku saplāksnis, savukārt citus koksnes produktus, ko ražo Latvijā var iegādāties par tirgus cenām,» uz jautājumu kādi pasākumi var būt nepieciešami, atbild K. Klauss. Viņš norāda, ka Krievijas agresija Ukrainā ir mainījuši visu un pašlaik jāpielāgojas jaunajiem apstākļiem, kuri pat daudzos gadījumos vēl nav zināmi, saprotami. «Ne jau tikai Latvijas meža nozarei, bet arī citu ES dalībvalstu, piemēram, Somijas, Vācijas utt., būs jādzīvo bez Krievijas meža nozares produkcijas,» tā uz jautājumu cik plašu loku varētu skart austrumu kaimiņu meža nozares produkcijas neesamība, atbild K. Klauss.

Starta šāviens cenu kāpumam

«Ja Krievijas un Baltkrievijas meža nozares produkti Eiropas Savienībā netiks ielaisti, tad loģiski samazināsies kopējā koksnes produkcijas ražošanas un arī realizācijas apjomi, bet saglabājoties pieprasījumam pašreizējā līmenī, visai koksnes produkcijai cenas vienkārši skries kosmosā,» prognozē koksnes tirdzniecības SIA **ACA** Timber valdes loceklis Armands Apfelbaums. Viņš savu sacīto pamato ar to, ka ne jau tikai Latvija ir vienīgā valsts Eiropā, kura izmantoja Krievijas un Baltkrievijas meža nozares produkcijas dotās iespējas tās pārvērst dārgākās precēs. «Somija, bija šķiet ir (bija) viens no Krievijas koksnes lielākajiem pārstrādātājiem, arī Vācija nesmādēja, un arī citas valstu kokrūpnieki,» norāda A. Apfelbaums. Viņš norāda, ka jau pašlaik tiek novērots atsevišķu koksnes izejvielu resursu trūkums, jo, piemēram Polijā plātņu ražotāji papīrmalku pērk par fantastisku cenu pat 100 eiro/m³. «Tas nozīmē, ka baļķa m³ cena ir vismaz 1,3-2 reizes augstākai, bet jautājums vai zāģētās produkcijas patērētāji ir gatavi par to maksāt ievērojami vairāk,» tā A. Apfelbaums.

Vajadzīgi risinājumi

«Pats pirmais uzdevums, atbalstīt Ukrainu cīņā ar iebrucējiem, otrais saprast kāda ir jaunā situācija pēc tam, kad Krievijas un Baltkrievijas meža nozares produkcijai ir slēgta Eiropas Savienība, trešais rīcības plāns ko un kā darīt Latvijā,» stāsta Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Zemes izmantošanas komitejas priekšsēdētājs un Latvijas Mežu sertifikācijas padomes priekšsēdētājs Māris Liopa. Viņš uzsver, ka būtībā visi trīs uzdevumi ir jārisina vienlaikus. «Eiropā jau līdz šim— pirms Krievijas un Baltkrievijas

sankcionēšanas bija koksnes produkcijas deficīts, kuru sedz ar piegādēm no Āzijas un Dienvidamerikas, kurā starp citu mežu platības samazinājās atšķirībā no Eiropas, tāpēc ir jautājums ar kādiem resursiem šo koksnes izstrādājumu deficītu slāpēs Eiropā,» norāda M. Liopa. Viņaprāt jautājums nav retorisks, jo īpaši, ja dabas draugi un putnu mīļi raksta un izplata aicinājumus ne tikai samazināt koksnes ciršanas apjomus, bet pat to pārtraukt. **«Ja koksnes ieguve tiek samazināta vai vēl vairāk pārtraukta, tad jājautā ar ko, tiks ražots siltums un ne tikai Latvijā, vai Somijā, Zviedrijā, bet arī Vācijā, Nīderlandē, kas ir vienas no lielākajām Latvijā ražoto kokskaidu granulu patērētājām,»** skaidro M. Liopa. Viņu ir pārsteigušas ES sankcijas, kuras Krievijas energoresursu — dabasgāzes, degvielas piegādes nav skārušas... «Tas ir jautājums vai ES patiešām vēlas samazināt savu atkarību no dabasgāzes, vēl jo vairāk tieši no Krievijas, kuras iebrukusi Ukrainā?» jautā M. Liopa. Viņš atzīst, ka satraukumu šajā sakarībā ir pauduši arī politiķi. «Euroobserver citē Spānijas enerģētikas ministri Terēzu Riberu, kura sacījusi, ka paļaušanās uz Krieviju ir radījusi "milzīgu trauslumu" Eiropas enerģētikas sistēmā, kas prasa strauju pāreju uz tīrākiem un līdz ar to ne-Krievijas avotiem, taču vai tam būs kaut kas taustāms, rādīs laiks,» uzsver M. Liopa. Viņaprāt, jau šodien arī Latvijā var samazināt dabasgāzes izmantošanas apjomus siltumapgādē jau nākamajā apkures sezonā, ja vien sāk šajā virzienā strādāt. **« Piedodiet, bet ja kādas «sabiedriskās» organizācijas šodienas situācijā vēl kaut ko stāsta par to, ka koksnes (kura citādi nav izmantojama) sadedzināšana ir pretrunā ar ES klimata un dabas aizsardzības mērķiem, tad jājautā vai tās nav jādēvē kaut kā citādāk »** uz jautājumu vai

koksnes izmantošana enerģētikā nav pretrunā ES uzstādījumiem klimata jomā, atbild M. Liopa. Viņš uzskata, ka ES topošās — jaunās atjaunojamo energoresursu direktīvas projektā nevar tikt saglabāta preambula: enerģētikai nevar pakļaut pirmreizējo koksni. «Tas ir absurds — pašiem ir resurss, bet to izmantot nevarēsim, labāk tad ir aukstumā (jo īpaši, ja ziemā ir mīnus 10 -15 grādi) vai kā,» sašutis ir M. Liopa. Viņaprāt, Latvijas valstsvīriem šādu preambulu, nosacījumu ietveršana ir jābloķē — jāliek veto.

Ietekmes aspekti

«Vairāk nekā viena miljons m³ zāģmateriālu, vairāk 60 000 m³ saplākšņa, kā arī vairākus simtus tūkstošu m³ šķeldas importa no Krievijas un Baltkrievijas «izzušana» nav iespējama bez sekām ne tikai meža nozarei, jo īpaši mēbeļu ražotājiem, bet arī siltuma ražotājiem, tāpēc ir vajadzīga Latvijas valsts konkrēta rīcība,» uzsver M.Liopa. Viņš norāda, ka Latvijai pirms lēmumu pieņemšanas obligāti nepieciešams palūkoties, ko un kā šādā situācijā plāno darīt Somijas, arī Lietuvas un Igaunijas valdības. «Jāatceras, ka piemēram dienvidu kaimiņvalstī — Lietuvā netālu no robežas ar Latviju – Akmenē ir izzveidota 146 milj. eiro vērtā VMG plātņu rūpnīca, kura iecerējusi ik gadu saražot ap 600 000 m³ produkcijas, kurai izejviela līdz šim galvenokārt tika gādāta no Baltkrievijas, bet tagad šķiet koksnes izejvielu avots šai ražotnei būs Latvija, tādējādi pieprasījums pieaugs un cenas arī nestāvēs uz vietas. Tas ir tikai viens piemērs, bet tādu noteikti būs daudz vairāk,» norāda M. Liopa. Viņaprāt Latvijā būtu jāgatavo vairāki iespējamās rīcības scenāriji. «Latvija viena pati nevar un nevarēs nosegt Krievijas un Baltkrievijas

meža nozares produkcijas iztrūkumu Eiropas tirgū, taču valsts var kaut nedaudz amortizēt šo produktu cenu kāpumu, lai pasargātu Latvijas ražotājus un arī tos pašus siltuma patērētājus no būtiska tarifu pieauguma,» uz jautājumu vai Latvija vispār spēj amortizēt šī importa iztrūkuma apmērus, atbild M. Liopa. Viņaprāt, ir jārēķinās, ka tie paši lietuvieši, arī somi, Krievijas un Baltkrievijas resursu iztrūkumu mēģinās kompensēt ar papildus iepirkumiem mežiem bagātajā Latvijā.

Rīcības virzieni

«Ja Latvijā ik gadu koksnes pieaugums ir ap 26 milj. m³, bet iegūst tikai 12-13 milj. m³, tad loģiski, ka koksnes ieguves apjoms nenodarot kaitējumu dabai var tikt paaugstināts par vienu – diviem un pat trijiem milj. m³» uz jautājumu ko darīt, atbild M. Liopa. Viņš kā nozarei arī tajā nodarbinātajiem un nodokļu ieņēmumiem pozitīvu risinājumu redz papildus koksnes ciršanas apjomu piešķiršanu Latvijas valstij piederošajos mežos. «Ja savulaik 2009.- 2010. gadā tā laika Latvijas valdība varēja nolemt par 2+2 milj. m³ papildus ieguvi valsts mežos un tādējādi stabilizēja situāciju, tad kādēļ to nevarētu darīt arī pašreizējos apstākļos,» iespējamo risinājumu rāda M. Liopa. Viņš gan norāda, ka valdība ar savu lēmumu varētu pat noteikt: valsts mežu apsaimniekošanas uzņēmums drīkst dedzināmo šķeldu pārdot tikai Latvijā strādājošajām katlumājām, apaļkoksni tikai Latvijā strādājošajiem un to pārstrādājošajiem uzņēmumiem. «Uz laiku atteikties no jaunu ierobežojumu un aizsargājamo teritoriju izveides, kas var kopumā no saimnieciskās darbības izņemt pieaugušus mežus desmitiem un pat simtiem tūkstošu

hektāru platībā,» uz otru risinājumu norāda Māris Liopa. Viņaprāt, vēl viens risinājums būtu ieviest ciršanas caurmēra diametra izmaiņu ieceri (sasiņot to ar obligātu jaunu koku (kas iegādāti stādaudzētavās) stādīšanu), kura savulaik 2018. gadā tika nolikta uz pauzes. «Te vēl var būt runa arī citu risinājumu virzienos,» uzsver M. Liopa.